

Ha tehát a fennálló tényleges helyzeteket ez újtással, a görög vizsgálat eltörlésével létrejött helyzetekkel összevetjük, hazai közoktatásügyünk francia tanításának fellendítése érdekében és az állandó francia tanárhiány megszüntetése érdekében, a fennebbiek alapján ez újítást feltétlenül szükségesnek kell kijelentenuünk. A dolgok alapos megismerése így kezünkbe adja a szükséges cselekvés mértékét, körét.

PEKÁR KÁROLY.

A SZÖVEGDIKTÁLÁS AZ IRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGÁLATON.

Pótlás *Schmidt Márton* fölolvasásához.

E folyóirat márciusi száma közli Schmidt Mártonnak a Magyar Pædagogiai Társaságban «Az új érettségi utasítás» címen tartott fölolvasását. A fölolvasó figyelme az érettségi vizsgálattal kapcsolatos sok mindenféle kérdésre terjedt ki. A szövegdiiktálás ügyével azonban nem foglalkozott, holott a hely, hol fölolvasását tartotta, épenséggel alkalmas lett volna arra, hogy e tisztán pædagogiai kérdést is fejtegesse.

Az írásbeli érettségi vizsgálaton lefordítandó szöveg tollbamondásának kötelező elrendelése újabb keletű intézkedés. Csak 1902 óta, az abban az esztendőben 22232. sz. alatt kelt közoktatásügyi miniszteriumi rendelet óta, mely a latinról magyarra való fordítást rendelte el a latin nyelvi írásbeli érettségi vizsgálat tárgyául, csak ezóta tekintik kötelezőnek az e vizsgálaton fordítandó szöveg lediktálását. Azért, mert ez volt az első miniszteri intézkedés, mely a diktálást *expressis verbis* rendelte el. (L. e rendelet 5. pontját.)

E rendelet kiadásáig az a felfogás uralkodott az érettségi vizsgáló bizottságokban, beleértve a főigazgatókat és kormányképviselőket is, hogy a szövegközlés módjára nézve szabad keze van a vizsgáló tanárnak. Nem törődtek azzal, ha a vizsgáló tanár akár tollbamondta, vagy a táblára írta a fordítandó szöveget, akár nyomtatásban adta a megvizsgálandók kezébe, vagy szóval akármilyen úton-módon közölte velök a fordításra kitézött szöveget.

Az új, f. évi január 1. óta érvényben levő érettségi vizsgálati szabályzat határozott utasítást e tekintetben nem tartalmaz. Az új utasítás 10. §-a, mely erről intézkedik, szóról-szóra úgy hangzik, mint a régi utasításnak 10. §-a, t. i. «... az igazgató... a szaktanár által felolvastatja a kidolgozásra kitézött feladványt, melyet minden tanuló önmagának leír.»

Megmaradt tehát nyílt kérdésnek, vajjon az 1902. évi 22232.

számú rendeletben előírt diktálása a latin szövegnek még most is kötelező-e? Vagy lehet-e az új Érettségi Utasításban foglalt azt az intézkedést, mely szerint: a szaktanár fölolvassa a feladványt s a tanulók azt leírják maguknak — ezentúl is úgy értelmezni, ahogy a régi Utasítás idejében azt értelmezték, nem ragaszkodván az utasítás betűjéhez?

Már maga az eljárás egyöntetűsége is megkívánja, hogy a közoktatásügyi kormány szüntesse meg e nyílt kérdéseket és szabályozza az érettségi vizsgálat e részét. Hogy miképen? Azt a következő sorokban akarom elmondani.

Mikor az írásbeli érettségi vizsgálaton a tanulók a fordítandó latin szöveget a vizsgáló tanár tollbamondása után maguknak lejegyzik, abban a különös helyzetben vannak, hogy olyan idegen nyelvű anyagot írnak le, melyet sohasem olvastak, sohasem hallottak olvasni és többé-kevésbé meg sem értenek. Ki állíthatja ugyanis azt, hogy a gimnáziumi abiturientiensek rögtön diktálásakor megértik világosan az idegen szöveget? Ha ilyenek volnának tényleg a tanulók, akkor nem kellene nekik öt órát adni ennek a szövegnek a lefordítására, sokkal kevesebb idő is elegendő volna arra.

Ha pedig a megvizsgálandó a tollbamondott latin szöveget teljesen meg nem érti, akkor nem igen tudja azt hibátlanul leírni. Már pedig hogy kívánhatjuk a tanulótól azt, hogy oly szöveget, melyet hibásan írt le magának, hibátlanul fordítson le. Teljesen ráillik e helyzetre az, amit Michel Bréal a francia középiskolákban dívó version anyanyelvi szövegének diktálásáról mondott: «La plupart du temps les malheureux (élèves) doivent opérer sur un texte hérissé de fautes, les consonnes ayant été confondues, les mots mal séparés, la ponctuation brouillée. Nous admirons les savants de la Renaissance qui, avec les manuscrits fautifs du moyen âge, sont parvenus à nous présenter les auteurs latins et grecs sous une forme lisible; mais ils étaient aidés par leur connaissance de langue, par la comparaison des manuscrits, par leur expérience philologique. Et c'est le même travail que nous demandons à des bambins de treize ans, qui ne savent pas la langue, qui ne connaissent pas le contenu et qui sont réduits à leur seul misérable cahier.» (M. Bréal l'enseignement des langues anciennes.)

Nem is tudom, vajjon mi indíthatta az említett 1902. évi rendelet szerzőjét arra, hogy a fordítandó latin szöveg tollbamondását írta elő. Hiszen a középiskolai érettségi vizsgálat célja kipuhatolni, vajjon a tanuló értelmi fejlettsége és tárgyismerete oly fokon áll-e, aminő a főiskolai tanulmányokra szükséges. Nos, a latin nyelvi tudás megállapítására egészen mindegy, akár diktált, akár nem diktált szó-

veget fordít az abituriciens. Azaz, csak hibátlan szöveggel puhatolható ki megbízható módon a tanuló ebbeli tudása. Ha diktáljuk a latin szöveget s a tanuló azt hibásan leírva hibásan fordítja, még nem tudjuk, vajjon mennyire képes a tanuló hibátlan szöveget fordítani, amilyennel későbbi tanulmányai folyamán dolga lesz, ha latin nyelvi forrásokat akar majd használni. És nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tollbamondott szöveg hibás lejegyzése nem mindig tulajdonítható a tanuló tudatlanságának; lehet annak az oka esetleg magában a diktáló tanárban is.

Mindez elkerülhető, ha minden egyes tanuló készen kezébe kapja a fordítandó szöveget, akár nyomtatásban, akár más sokszorosítás útján előállított példányban. A sokszorításra mai nap mindenféle olcsó készülék áll a tanár rendelkezésére s a sokszorosítással járó munkáért a tanár jutalma az a megnyugtató tudat, hogy minden tanuló szövege hibátlan.

Ennek az eljárásnak egyéb előnyei is volnának. Jelenleg a munkaidő elejét, következésképpen a javát a diktálás foglalja el. A tanulók pihent testtel és friss ésszel ülnek munkához, de az első 30—40—50 percben egyebet sem tesznek, mint másolnak tollbamondott szöveget. Nem kár ezért a szép időért? Nem volna-e hasznosabb, ha a tanulók mindjárt hozzáfoghatnának érdemleges munkához, a feladat kidolgozásához?

Természetesen, amit az imént elmondtam, az a német nyelvre is áll, hiszen annak írásbeli vizsgálatán is kell fordításra szolgáló szöveget a tanulókkal közölni. De nemcsak e két tantárgynál: a latin és német nyelvnél kellene a tételt készen a tanuló kezébe adni, hanem a másik két tantárgynál is, a magyar nyelvi és mennyiségtani dolgozat készítésénél is. Ez utóbbiaknál azért, hogy ezzel a csempészet, illetőleg az idegen segítséggel való dolgozatkészítés egyik eddig kínálkozott alkalmá kiküszöböltessék.

Ad vocem! Az új érettségi utasítás tárgyában kibocsátott körrendeletében a közoktatásügyi miniszterium kijelenti, hogy «az írásbelieken mind nagyobb mértékben tapasztalni visszaéléseket» s ezek ellen óhajt küzdeni. Schmidt Márton meg fölolvasásában (Magyar Pædagogia 162. l.) azt állítja, hogy a csempészet, mint eddig megvolt, úgy ezentúl is meglesz, ha csak nem készít minden tanuló azokból a tantárgyakból írásbeli dolgozatot, amelyekhez természettől tehetsége van. A fölolvasó — közbevetőleg mondom — igen termékeny gondolatott fejezett ki ezzel, melyet nemcsak az érettségi vizsgálat írásbeli, hanem szóbeli részére is ki kellene terjeszteni.

De azt tartom, hogy a mai vizsgálati rendszer mellett is el tudná minden tanuló csempészet nélkül is érettségi dolgozatát készí-

teni, ha arra az önálló munkásságra kellőképen elő volna készítve. Ennek részletezésébe itt nem bocsátkozom; megtettem azt abban a cikkemben, melyet a Gyakorlati Pædagogia közöl.

Abban mindenestre megegyezik minden tanférfiú, hogy a csempészetet ki kell irtani az írásbeli érettségi vizsgálatról s a tanulótársak támogatása lehetőségének mindenképen elejét venni. A mai eljárás minden óvintézkedése mellett sem veszi ennek teljesen elejét ott, ahol az abituriensek annyian vannak, hogy egy teremben el nem helyezhetők — s ez az állapot mostanság a középiskolák túlnyomó részében megvan. Minden intézetben, tehát a népesekben is, az összes jelöltek egy teremben gyülekeznek minden egyes írásbeli előtt és csak miután megtudták az aznap készítendő föladatot, vonulnak el a számukra kijelölt termekbe. Igaz, hogy tanári felügyelet alatt történik az átvonulás az új helyiségekbe. Minthogy azonban a tanulók számosak, az örökös tanár viszont csak egy-egy, meg nem gátolható, hogy a tanulók útközben ne beszélgessenek a kidolgozandó tételről, hogy a gyengébbek útbaigazítást ne kérjenek s esetleg ne nyerjenek. Ilyenkor nyílik alkalom visszaélés üzésére, különösen a mennyiségtani dolgozat írásakor: a mennyiségtannál gyakran egy rövidke útmutatás elegendő a feladat megfejtéséhez s amely tanuló ily útmutatást kapott, annál vége az önálló munkásságnak.

Tehát nemcsak az idegen nyelvi, hanem a többi tantárgyakból megejtendő írásbeli vizsgálat érdekében állana, ha a tételeket egyáltalában nem mondanák tollba, hanem minden egyes tanuló kézhez kapná a kidolgozandó feladatot, de csak akkor, mikor már a számára kijelölt helyiségben a maga ülőhelyét elfoglalta.

KÁLMÁN MIKSA.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Madarak és fák napja.** Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter az alábbi rendeletet intézte (26.120. sz. a.) a kir. tanfelügyelőségekhez és a közigazgatási bizottságokhoz s ugyanily értelemben megkereste az egyházi főhatóságokat is.

«Az Országos Állatvédő-Egyesület azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy két oly intézményt honosítsak meg hazánk népoktatási tanintézeteiben, mely az Amerikai Egyesült-Államokban már évek óta kiváló eredménnyel gyakorlatban van és folyton fejlődik.

Az egyik a Madarak Napja (Birds day), a másik a Fák Napja (Arbor day) intézménye.

Az Egyesült-Államok minden iskolájában ugyanis évenként egy nap kizárólagosan a madaraknak van szentelve akként, hogy a tanító